

Podpora držav se ne sme omejevatiti na to, da stavljajo v svoje proračune toliko in toliko vsot v namene oskrbe dojenčev, temveč morajo takoj odrediti odločne ukrepe, da se prepreči žniten telesno ali duševno bolnih, in da popolnoma ozdravijo oni, ki pridejo iz vojne!

Ako te skrbi izpreletajo velike nade — kaj pa naj rečemo mi Slovenci? Mi vsi, ki resnično ljubimo svoj narod, se moramo lotiti z združenimi močmi ozdravljanja moralnih in fizičnih škod, ki jih je valovje vojne prineslo in utihotapilo z brutalno silo v naše ljudstvo! Odlična naloga pripade tu učiteljstvu, ki živi med narodom! Tukaj je treba skupnega dela vseh! Kdor bi ravnal drugače ali druga vprašanja postavil pred to vprašanje, ni vreden, da se je pretočila le kapljica znoja, nikar da so tekli in teko veletoki človeške krvi! —

ZOPET VPOKLIC UČITELJEV.

»Narodni Listy« poročajo: Kakor razglašajo okrajni šolski sveti na Moravskem, morajo učitelji-vojaki, ki se nahajajo zaradi pouka na dopustu, v najkrajšem času zopet pod orožje.

USPOSOBLJENOSTNE PREIZKUŠNJE.

Usposobljenostne preizkušnje za obče ljudske in meščanske šole v pomladanskem terminu 1916 se pričnu na c. kr. učiteljsku v Ljubljani v petek, dne 28. aprila ob 8. uri zjutraj. — Pravilno opremljene prošnje k usposobljenostni preizkušnji je po šolskem vodstvu predložiti pravočasno c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, da bodo najpozneje do 17. aprila v rokah izpraševalne komisije.

Izpit za učiteljsko usposobljenost na Primorskem. Razglašajo se, da se imajo prošnje za pomladanski termin glede izpitov za učiteljsko usposobljenost vložiti potom šolskih oblasti na namestništvu v Trstu tekom meseca marca. Kdaj se bodo vršili izpiti, se objavi svoččasno.

Tržaška italijanska c. kr. izpraševalna komisija za izpite ljudskih in meščanskih učiteljev je te dni razglasila podrobnosti glede pomladnega termina tekočega leta. Ker slovenska goriška komisija zaradi vojne ne posluje ter je že izostal jenski termin 1915, in je navzlic vojni službi mlajšega učiteljstva vendar nekaj takih, ki bi izpit polagali v tem času, posebno učiteljic, bi bilo primerno, da se pravočasno v tej stvari ukrene potrebno. Če ni mogoče delegirati goriške komisije v Trst ali sestaviti v Trstu posebne komisije, bi bilo morda najbolje, dati prizadetim pravočasno direktive — posebno zaradi izposlovanja potovalnega dovoljenja — da se priglasijo ali v Ljubljani ali pa v Mariboru. V tem slučaju bi bilo seveda treba dotično komisijo izpolniti z eksaminatorjem za hrvatski in laški jezik kot predmet, da se kandidatom prihranijo stroški dvakratnega izpita. — Morda bi se dalo tudi komisijo v Kastvu avtorizirati za slovenski učni jezik z delegiranjem potrebnih članov goriške komisije, ki so zdaj na dopustu. Vsekakor se mudi, zato prosimo nagle rešitve te zadeve!

Iz hrvatskega sabora.

Zagreb, 1. marca 1916.

Na včerajšnji svoji seji je hrvatski sabor razpravljaj o materialnem položaju hrvatskih srednješolskih profesorjev. V imenu saborskega peticijskega odseka je predlagal poslanec Ribar (koalicija), da naj se izroči spomenica, ki so jo vložili profesorji vladi z nujnim priporočilom, da uredi prejemke profesorjev tako, da ti ne bodo na slabšem, kakor so njihovi tovariši v Avstriji ali v Bosni. Žalostni položaj profesorjev je provzročil znatno nazadovanje dijakov filozofije na univerzi, kar je v narodnem oziru opasno. — Poslanec profesor Šurmin (koalicija) predlaga resolucijo, ki pozivlja vlado, da naj v najkrajšem času predloži zakonsko osnovo o preureditvi plač za srednješolske profesorje. Šurminov predlog podpirajo poslanci Kufrin (Starčevićanec), Rojc (koalicija) in Jalžabetić (kmetiška stranka). — Poslanec profesor Pzmatin (frankovec) pravi, da bodo profesorji tem boljši vzgojevalci, čimbolje bodo plačani. Toda posvariti se jih mora, da vzgajajo mladino vbodoče bolj patriotično ter jo navdušujejo za vse, kar je hrvatskega. Mladina naj postane zgolj hrvatska, ne pa slavosrbska ali jugoslovanska. — Poslanec Popović (koalicija) se toplo zavzema za profesorje ter svari pred sovinitično vzgojo. Sovinitizem madžarske šole je Madžarom mnogo škodoval in mnogi spoznavajo, da je metoda, ki se ozira le na Ogrsko, ki falzi-

ficira zgodovino in ne vidi na svetu nikogar razen Madžarov, napačna. Sekcijski načelnik dr. Tropsch izjavlja v imenu vlade, da bo v najbližnjem času pomaknjenih večje število profesorjev v višje plačilne vrste. — Končno je bil sprejet predlog poslanca prof. Šurmina, in tako se je nadejati, da se materialni položaj hrvatskih srednješolskih profesorjev kmalu izboljša.

Opetovano je razpravljaj hrvatski sabor na svojih februarjskih sejah tudi o narodno-politiških in kulturnih vprašanjih. Debata o podpori istrski Ciril-Metodovi družbi (na seji 11. februarja) je v tem oziru posebno zanimiva. Govorniki vseh strank so poudarjali zasluge te družbe za hrvatsko šolstvo v Istri in navzlic državnopravnim pomislekom v oči gled dejstvu, da je Istra avstrijska kronovina in da torej hrvatski sabor kot reprezentant druge države monarhije ni kompetenten skrbeti za istrske zadeve, je peticijski saborski odsek vendar predlagal, da se da iz deželnih sredstev istrski družbi izdatna podpora. Hrvatski sabor je naklonil to podporo direktno družbi sami, akoravno bi jo bil lahko naklonil družbi v Zagrebu, ki zbira na Hrvatskem darove za istrsko Ciril-Metodovo družbo; sabor je storil to glavno radi tega, da se, kakor je eden izmed govornikov naglašal, tem krepkeje poudari princip edinstvenosti vseh delov hrvatskega naroda in kraljestva.

Narodni obrambi je bila posvečena interpelacija poslanca dr. pl. Kiša o madžarskih šolah na Hrvatskem. Hrvatski zakon dovoljuje ustanavljanje tujejezičnih javnih in privatnih ljudskih šol v takih občinah, kjer govori prebivalstvo dotični ne-hrvatski jezik. Vendar mora biti hrvaščina vsaj obligatni predmet, in učitelji takih šol morajo biti iz hrvaščine izprašani. Navzlic temu, da madžarski jezik v skoraj nobeni občini na Hrvatskem ni občevalni jezik, se število madžarskih šol na Hrvatskem vedno bolj množi, in leta 1914/15. jih je bilo že 93. Glavna ustanovljajča teh šol so kr. državne železnice, ki sistematično madžarizirajo železniško osebje, in pa budimpeštansko »kulturno« družstvo »Julian«. Od 93 madžarskih šol so le tri javne, vse druge so privatne. Pa ne le to. Tri teh šol so organizirane kot »višje ljudske šole« ter so pravzaprav nižje srednje šole, in sicer dve nižji realni gimnaziji (ena v Zagrebu) in trgovska šola (v Zagrebu). Na ta način si Madžari ustvarjajo na Hrvatskem tudi svoje srednje šolstvo proti jasnim zakonitim predpisom, ki pravijo, da se sme srednja šola ustanoviti le po priporočilu vlade in potrdilu Nj. Veličanstva. V ostalem se madžarske šole ne brigajo za predpise glede šolskih knjig, učenja hrvatskega jezika in kvalifikacije učiteljev. — Načelnik hrvatske naučne uprave dr. Tropsch je izkušal navedbe interpelacije sicer oslabiti, toda posrečilo se mu to ni povsem, v ostalem je obljubil, da bo podal obširen meritorični odgovor v eni prihodnjih sej.

Kočljivega narodno-politiškega vprašanja se je dotaknilo tudi poročilo peticijskega odbora, ki priporoča vladi, da naj poskrbi za odpravo prepovedi nošenja hrvatskih barv v mestu Reki. Izvestitelj dr. Ribar (koalicija) je izrazil svoje začudenje, da to vprašanje še vedno ni urejeno.

Književnost.

Luka Lavtar. — Ponatisk iz »Popotnika« 1915. — Založilo uredništvo »Popotnika«. — Cena 50 vin. — Čisti izkupiček je namenjen »Vojni skrbi«. — Le najboljše poznavalec osebnosti in delovanja pokojnega profesorja Luke Lavtarja je mogel napisati tako temeljit življenjepis o tem znamenitem našem šolniku. — Delo, ki govori o življenju in delovanju popolnega moža — kolikor moremo pač govoriti o človeški popolnosti — je tudi samo popolno, pisano z navdušenjem in odkritosrčnostjo. — Iz te biografije spoznamo, kaj je slovensko ljudsko šolstvo imelo v Lavtarju, in kako je ta mož — malo mu jih je enakih! — umeval pomen ljudskega šolstva in ljubil slovensko učiteljstvo. Stidese let je učiteljeval na mariborskem učiteljsku in vzgojil cele generacije učiteljstva. — Bilo pa je treba mnogo samozatajevanja in vztrajnosti, ki sta bili lastni Lavtarju, dokler ga niso — spoznali tisti, ki imajo besedo v znanstvenem svetu. Tako je tudi naš Lavtar v tem pogledu delil usodo tisočev: v življenju boj, po smrti slava!

»Napredak«, naučno-pedagoška smotra. Izdaje hrvatski pedagoško-književni zbor. Glavni urednik: Stjepan Basariček. Suredniki: Davorin Trstenjak, Milan Pejnović i Josip Škavić. — Sadržaj: Teorijska pedagogija. Logika pomočna nauka pedagogije. Julije Kempf: Načela uzgojne obuke. Dr. Franjo Higy Mandić: Niet-

zscheove misli o uzgajanju. Karl Kubber-Miloš Borojević: Dresura životinja prema didaktici. — Praktična pedagogija. Davorin Trstenjak: Iz škole za školu. Metodičko obradivanje gatke »Tri putnika«. Dr. Pajo Radosavljević: Iz eksperimenatne didaktike crtanja. Hamdija Kreševljaković: Crtica iz dječjega života. — Obzor po pedagoškom svijetu. Davorin Trstenjak: Palmgrenova samskola u Stokholmu. Dr. Pajo Radosavljević: Moralna pedagogija u Americi. — Manji članci i bilješke. Davorin Trstenjak: Sitna pedagogija. Stjepan Tomić: Moralni pojmovi našega čovjeka. F. Raušemberger: Pedagoški aforizmi. Dr. Pajo Radosavljević: Vijesti iz pedagoškoga svijeta.

»Glasbena Matica«. V dobrodelnem koncertu na korist okrepčevalne postaje na ljubljanskem glavnem kolodvoru v soboto, 11. t. m., bodo sodelovale odlične slovenske in hrvatske umetniške moči: Izvrstna operna pevka, ljubljenska slovenskega in hrvatskega gledališkega občinstva gospa Irma Polakova, operna pevka hrvatskega zemaljskega kazališta v Zagrebu, slovenski koncertni in operni pevec gospod Josip Rijavec in hrvatski mojster violini gospod Henrik Simonich iz Sušaka pri Reki.

»Ljubljanski Zvon«. Vsebinska februarjskega zvezka: 1. Fran Albrecht: Iz cikla: Rdeča pomlad. — 2. Dr. Ivo Šorli: Štefan Zaplotnik. — 3. Janko Samec: V predmestju. — 4. Stanko Svetina: Skice in portreti. — 5. Ivan Podrobnik: Vragov eksperiment. — 6. I. Pobljšan: Rokopis I. zvezka Gregorčičevih Poezij. — 7. Jakob Tarabanin: Ruska publicistika. — 8. Književna poročila: I. P.: Oton Župančič, Ciciban in še kaj. — Dr. I. P.—k.: P. L. Coloma. — Jos. Breznik: Dr. Gruden, Slovenski župani v preteklosti.

Srednješolske vesti.

FRANC BRUNET.

Dne 19. pret. mes. je umrl v 65. letu svoje dobe v Ljubljani Franc Brunet, profesor ljubljanske višje realke. Rojen je bil v Ljubnem na Štajerskem ter je študiral na graškem vseučilišču slovansko filologijo, in pridobil učno usposobljenost iz latinščine in grščine za spodnje gimnazije ter dovršil tečaj za telovadnega učitelja. Potem je več let poučeval na ljubljanski Mahrovi trgovski šoli, dokler ni leta 1889. prišel na ljubljansko realko, kjer je predvsem poučeval telovadbo, mimo te pa tudi druge predmete. Kot priznan strokovnjak v telovadnem pouku je izdal leta 1906. slovensko knjigo o telovadbi za petrazredne in manjrazredne ljudske šole ter si je tako za slovensko telovadno terminologijo pridobil odličnih zaslug. Ta knjiga je kaj kmalu čakala drugo izdajo. — Pokojni profesor Brunet je bil blag mož, simpatičen, plemenit značaj, ki je užival splošno priljubljenost med stanovskimi tovariši in svojimi učenci ter v javnosti sploh. Bodi mu ohranjen blag spomin!

Po smrti odlikovan. Vojaški zaslužni križec 3. vrste z vojno dekoracijo je dobil pred sovražnikom padli nadporočnik 2. bos. herc. polka profesor Izidor Modic.

Profesorski naslov je dobil učitelj IX. čin. razreda na ljubljanski obrtni šoli Viktor Turnšek, ki je potrjen na svojem učnem mestu.

Umrl je v Karlovcu profesor Davorin Devčić, sin znanega hrvatskega pisatelja Devčića, star 29 let.

Kako postopajo šolske oblasti v Gradcu. Dijak graške realke Polz je pri Sv. Mihaelu težko ranjen in odlikovan z veliko srebrno svetinjo. Zato se hrabremu mladencu na slovesen način izročijo zrelostno izpričevalo. Zbrali so se učenci višjih razredov realke, ves proforski zbor z deželnim šolskim nadzornikom in starši odlikovanca. Njegov profesor je imel nagovor, v katerem je poudarjal, da je mladi junak na hribu Sv. Mihaela sijajno prebil maturo.

Spominjajte se naših dijakov! Kdor hoče storiti res rodoljubno delo, naj pošlje prispevke dijaškemu podpornemu društvu »Domovina« v Ljubljani, ki skrbi, da dobivajo ljubljanski siromašni dijaki tudi v teh težkih časih preprosto, pa tečno hrano. Podpirati »Domovino« — je eminentno narodna dolžnost!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

—r— »Slovenska Šolska Matica«. Delo poverjenikov gre počasi izpod rok. Dozdaj se jih je odzvalo samo 25, in sicer s Kranjskega 6, s Štajerskega 16, iz Istre

1, iz Trsta 1, s Koroškega 1, z Goriškega pa še nihče. Res je, da so postale vsled vojne tudi za S. Š. M. razmere neugodne, a nekoliko več bi se pa pri dobri volji in stanovski zavednosti že lahko storilo. Kjer je poverjenik mobiliziran, naj prevzame predsednik okrajnega učiteljskega društva ta častni posel, ali pa naj izroči to delo komurkoli v okraju. Ker je veliko učiteljev mobiliziranih, naj stopijo v teh težkih časih naše kolegije na plan ter naj prevzemó agitacijo za S. Š. M. in začno nabirati naročnino. Kjer pa le ni dobiti marljivega poverjenika ali poverjenice, pa pošlje lahko vsak članarino (4 K) naravnost na naslov »Slovenske Šolske Matice« v Ljubljano. Torej le hitro na delo!

—r— **Jubilejska samopomoč.** Dne 16. januarja je umrl tovariš Matija Šumer, nadučitelj v Št. Vidu pri Grobelnem, ki je bil član društva »Jubilejska samopomoč«. Ker je društveni predsednik mobiliziran, sem kot njegov namestnik v smislu § 3. društvenih pravil izplačal zakonitim dedičem 500 kron. Vsled tega pozivljam vse člane, da plača vsak za Šumrov smrtni slučaj v smislu § 4. tekom enega meseca 2 kroni. Ker so vsled vojne društveniki neznankokje razkropljeni, zato se to pot ne bodo razpošiljale poštne položnice (čeki), ampak plačaj vsak član 2 K 6 vin. po pošti na nakaznici na naslov: »Hranilnica in posojilnica učiteljskega konvikta v Ljubljani«. — Kdor še ni plačal 2 K za Janežičev smrtni slučaj in pa 2 K članarine za leto 1916, naj stori to takoj.

Ljubljana, 20. februarja 1916.

Jakob Dimnik, podpredsednik.

—r— **Učiteljski konvikt:** Belokranjsko učiteljsko društvo 20 kron, mesto venca na krsto vedno zvestemu članu gospodu nadučitelju Franu Šetini v Črnomlju. — Posojilnica v Črnomlju 15 K; mesto venca na krsto svojemu dolgoletnemu revizorju gospodu Franu Šetini. — Tovariš Ivan Petrič iz Spodnje Šiške 4 K; tovariš Fran Črnagoj 2 K; tovariš Janko Likar 2 K. Bog plati! — Tovariši in tovarišice, ki jim je mar »Učiteljski konvikt«, prosimo, da plačajo letnino potom položnice ali pa potom poštne nakaznice. Voditelje in voditeljice večrazrednih šol prosimo, da poberó letnino (2 K) pri učiteljstvu dotične šole in jo dološljejo v Ljubljano.

—r— **Iz Motike:** Velečislani tovariši! Danes sem poslal za »Učiteljski konvikt« potom c. kr. poštne hranilnice 14 K, ki jih je darovalo tukajšnje učiteljstvo na oltar naše boljše bodočnosti. Darovali so: nadučitelj V. Burnik 2 K, učitelj K. Barle 2 K, učiteljica A. Vardjanova 2 K, učiteljica M. Zakrjščekova 2 K, učiteljica V. Rojnikova 2 K, učiteljica M. Breznikova 2 K, učiteljica M. Gaberščekova 2 K. Zadnje tri so suplentije z mesečno plačo 66 K 66 vin., zato ni čudo, da mi je zarosilo oko, ko so mi stisnile v roko svoj dar. Dokler ima naša majka domovina take hčere, ne propademo! Bog jim povrni stotero! Živele! — Pozdravlja Vas udani tovariš K. Barle, zač. vodja šole.

Kranjske vesti.

—r— **Draginjske podpore ljudsko-šolskemu in meščanskemu učiteljstvu.** Deželni odbor je sklenil nakazati kranjskemu ljudskošolskemu in meščanskemu učiteljstvu draginjske podpore v enaki izmeri in v enakem obsegu, kakor jih je izplačal meseca oktobra 1915.

—r— **Odlikovanje.** Cesar je z Najvišjim lastnoročnim pismom z dne 11. pret. m. v priznanje odličnega službovanja pred sovražnikom podelil učiteljici na ljubljanskem liceju in voditeljici kuhinje zasilne rezervne bolnice štev. 5 v Ljubljani tovarišici Jerici Zemljanovi zlati zaslužni križec na traku hrabrostne medalje. — Čestitamo!

—r— **Iz ljudskošolske službe.** Učiteljci Antoniji Rottovi je poverjeno začasno vodstvo štirirazrednice pri Sv. Petru, kandidatinja Marija Matkovičeva je nameščena za suplentino na nemški mestni deški šoli v Ljubljani. Leopoldina Leskovčeva je imenovana za provizorično učiteljico v Spodnji Idriji in prideljena v službovanje eksponiranemu paralelnemu oddelku v Gor. Kanomljah. Kandidatinja Josipina Ruklijeva je nameščena za suplentino v Fari. Za suplentini v Idriji sta nameščeni Leopoldina Novakova in Antonija Trpinova. — V Savi pri Jesenicah je nameščena za suplentino Marija Schautova, ker je nadučitelj Anton Klima obolet. — Pavla Štrubljeva je nameščena za suplentino v Žužemperku, Cirila Goljeva v Dolenji Nemški vasi, učiteljica Ivana Pezdrijeva v Žužemperku je na dopustu zaradi bolezni. — Ker je nadučitelj Martin Matko v Toplicah na Dolenjskem poklican v vojaško službovanje, ga namešča Pepca Fi-